

ГОДИНА

6

1869

ВОЈИН

БРОЈ

12

20. Априла.

ЛИСТ ЗА ВОЈНЕ НАУКЕ, ВЕШТИНЕ И НОВОСТИ.

ИЗДАЈЕ И УРЕЂУЈЕ Драгашевић, официр.

Војевање у планинама. — Борба стрељачка.

Војевање у планинама.

(Наставак).

Већина овакових тачака оскудна је у води, нарочито кад ову добијају са бунара и студенаца који пресуше (усану) у лето; и његов гарнизон ограничен само на кишницу у водохранионицама, где се поквари, кашитулира.

Ми смо показали, како у бреговитим пределима, разне чести терена, и местни предмети, треба да буду испитани, и с каквог војничког погледа заслужују они да буду сматрани. Сад ћемо изложити начела по којима треба да се влада сваки официр у брђанским ратовима.

Избор официра, којима поверава команданат оделита тела, нигди није тако важно као у овом рату, почем су то они, од којих често зависе успеси највећих предузећа; а и иначе што природне препоне терена препречавају главном команданту да мотри на оделења таква, којима је наложено да при томе служе као средство. То је нарочито у брдовитим пределима, где блистају јуначка дела по-

јединих официра; ту тек они налазе по хиљаду прилика да се одликују, колико с доказима неустрашивости, толико опет с друге стране с постојаним држањем у најкритичнијим положајима.

У Брђанским ратовима, војводе немају нити могу имати друге заслуге, осем те да управљају распоређајима, и комбинацијама у опште; ништа мање њихова љага је велика, јер су они одговорни још за погрешке рачуна и хрђаве и позне мере, које кваре резултат, који се обећаваше од најбољих рачуна, и плана, по коме се имало после оперирати.

Најбоље време за почетак војничких операција, у брђанским пределима, јест месец Марат, јер није Бог зна каква зима, да зауставља двизања нападача, док је међу тим још неподносна за онога, који је принуђен да се тачно брани чувајући висине, и који се налази прикован за своје тачке, без крова, без дрва, без ватре и без икаквог ублажавајућег средства својих тегоба. У марту месецу снег још управо затвара приступе у стене, покрива ливаде (паше) и нагомилава јаруге у таквој висини, да их често могу прећи поједине гомилице; док међутим у лето с тешком муком могу се прећи исте и појединце један за другим.

Правила брђанског ратовања забрањују ући у долине пре него што би био господаром висина.

То је начело истинито, у предпоставци међутим, ако би непријатељ заузимао висине, и ако би долине, у које ми желимо ући, биле надвишаване с овима висинама.

WWW.UNILIB.RS

УНИВЕРЗИТЕТСКА
БИБЛИОТЕКА

У односу на тактику, и кад се оће да изврши једна маневра (двизање) на пољу битке, корист над-вишавајућег терена је врло велика, јер онда неби било дозвољено преимућство напада одозго доле; али биће погрешка, ако се овде будемо строго придржавали овог начела, и ако се мисли, да кад смо господари од глава вода, ми ћемо бити и свију комуникација: јер што се тога тиче, сасвим је друго што, кад оперирајући у бреговитом пределу, у намери смо да будемо господари целе једне долине, те да би се добио у бреговима терен, и да се баце операције на ону страну.

У овом случају напад треба оделити од равнице, јер се могу тамо употребити највећа средства, док међу тим противник, који се брани, уништавајући их губи мало од лакости да дејствује по мери како буде нападнут.

Ми излажемо овде као начело следеће:

1. Треба једно времено употребити два система: управити у долине трупе које се у равници налазе, у исто време да се заузму висине које окружавају те долине.

2. Нетреба се ограничити једино на изборе позиција и на правац дати двизањима, пре него што се има тачно знање о контури (површности лику) брегова, као год и о положају и природи главних долина, где се оће упасти.

У високим брдима, где се не може другаче напредовати осем у правцу долина, и где тегобе за набавку потреба препречавају свако брзо двизање, уцлив једног маневра није од тако велике важности као у отвореним пределима. Ово једино опстојателство, које

чива на природи местности, јест један необорими доказ овог начела, што у односу стратигијском, притежање равница доноси притежање брегова, где сваки корак постаје награда новог предузећа, и где многобројне варијације, у створу терена, изискују разна употреблења распоређења на разним променама местности.

Женијски официр, који има да управља с операцијама, треба да уме довијати се појединостима природе земљишта, а нарочито да избегава опасности позиције на срећу узете или по ложном двизању, у толико већма у пределима посејаним с предметима, што испресецаност терена противстаје сваком брзом двизању, које би могло накнадити какав хрђав распоређај.

У отвореној земљи распоређаји противника издаље се још одкрију, и дознаду се његове намере; и ако се његова двизања неоснивају на никаквој цељи на коју се нишани, има се иоле времена и средстава да се за сваки случај спреми; и ако овај противник предузме какав врло смео напад, биће казњен због своје продрзливости, користећи се са приликама које му се против њега дају.

Ово посматрање доказује велику превагу нападања над одбраном, поглавито у бреговитом пределу, и чини да се на правила вратимо, било да се изучи знање рата, било за практику, те да се тим боље обувата истинити дух правила, а да се избегну лукаве преваре, када се оће да у томе чини употреблење; дакле видиће се да је такво двизање, које је нерасудно и на срећу се чини у равници, врло добро за бреговите пределе.

Офаизива (нападање) производи још у срцу солдата морално дејство, корисно за нападача, коме су избори вештине на руци: т. ј. нападач направи свој план, определи своја дзивања, скупи своје силе на једној познатој тачки, и добија преимућство да његов напад неби могао бити контрбалансиран (у равнотежи одржан), осем ослабљавајући средства свог противника, и заустављајући развијање својих сила. Али да би се постигла ова цел, онај који се брани треба да избегава сваку некорисну борбу, не давати јака противства осем у корисним позицијама, употребљавајући своје родове оружја по природи месности, и погодити без двоумљења, угодан тренутак да пређе у нападање. Само у изпресецима пределима смелост чини чуда, а нарочито у високим бреговима где наступају и рецавају се само послови изненадно, и где превара, следејући обично из смелости, ослабљава силе противника у најкритичнијем тренутку.

Уопште јединствене позиције, које би се могле чврсто бранити а и са штогод вероватноће за успех, јесу оне, које подају својим бранитељима средства да осујете сва предузећа противникова: т. ј. да они буду заштићени од сваке обмане (преваре), од сваког маскираног напада, од сваког непредвидимог дзивања, и т.д. Али ова се својства ретко налазе саједињена у бреговитим пределима. Међу тим поради свезе операција изискује се по који пут, да се осигура помоћна линија, да се затвори улазак или излазак у какву побочну долину, да би се за неко време зауставили маневри непријатеља, заузимајући тачке, које

подуже немогу противстати његовим сајуженим силама, ништа мање треба да такве позиције, у тој намери заузете, немогу бити обкољене са надмоћним силама, да немогу бити тучене са крстећим се ватрама, које ће ду решити њиово остављање и што терен не дозвољава у нападу употребити средства несразмерна онима за одбрану; осем свега треба да предње страже, постављене на пристојном одстојању, буду у стању да препрече сваки изненадни напад, и да зауставе непријатеља доста дуго, док команданат главног тела, извештен о намерама свог противника, непостави се у стање да би му могао намеру осујетити.

Сви испади и доласци позиције, треба да буду већени од трупа, које ће ду је бранити, тучени ватром артиљериском, и надвишавање, ако је могуће, каквом местношћу у позицији. Резерве морају бити доста близу нападној тачки, да би је подпомogle у решителном тренутку, а међу тим да је у таквом одстојању, да неби искусиле прве ватре и била подељена првим ударом. Напослетку одступање мора бити осигурано; и ако је неизбежно исто чинити кроз какав теснац, треба га још зарана заузети, иначе губитак позиције доноси штету свију трупа које ју брањаху.

Начела по којима се ваља владати у брђанском рату неварају; али њиово употребење мења се по разним случајима који долазе. Из овога сљедује, да се често чине и повторавају погрешке против правних начела, а то не што се незнају, него што су баш рђаво употребљена; и као да људи упражњавају обично њиове белешке више него њиово суђење, они се задовољавају да задрже правила која су им предана, без да у смисао њиов даље загледе; и кад сложена

опстојатељства подају предмете од више изгледа, они неумеду разликовати правила, која најбоље одговарају најважнијој тачки.

Дивни поход од 1.799, за време кога свађаху се ратујуће војске око притежања највиших предела Европе, даје особити интерес, и у толико знатнији, што нам он даје средства да се храбро боримо против предрасуда постојећих о брђанском рату „предрасуде које ваља уништити, јербо људи, макар иначе вешти, њи сматрају још и данас као необориме истине.

Да би могли боље оценити систем коме ваља превагу дати, не само у позицијама одбранителним узетих у брђанским пределима, него и средства која ваља употребити, да би се таквих позиција докопали, изложићемо овде анализу оних, која су до данас употребљена и произведена била; ови разни системи своде се на следеће:

1. Заузети све долине;
2. Заузети позицију која затвара главну долину у њеној ширини;
3. Заузети позицију дужом главне долине;
4. Заузети једновремено долине и брегове;
5. Заузети брегове и чувати долине;
6. Узети једну централну позицију на тачки сјединења одвејених линија и држати просте страже затварајући у долинама, на пролазцима, вршцима, стазама, положеним напред, на крилима и у позадности позиције.

(Наставиће се.)

Борба стрељачка.

(Из Lallemand-a).

(НАСТАВАК.)

Док се је пехота строила уз врсте, трећа врста расипала се обично у стрељачки, јер се је она нарочито за стрељачку борбу спремао; сада пак ту би службу извршивале 1-ва и 8-ма чета у сваком батаљону које се зову **стрељачке чете**.

Али ма колика била част или одељење, које се у стрелце разасипље, оно нетреба никад цело да буде разасуто; оно треба да задржи једну резерву, једно језгро, које га подпомаже, подрепљава, или га скупља услучају несреће, да неби иначе прибегавали линији батаљона, да би се задржали. Ова предосторожност сачувати резерве — за подпомагање стрељаца, утолико је нужнија што поједини људи нису у стању ни најмање место отети, и још више, што стрељци не подпомогнути резервама, лако би могли бити бачени чврстим кавалеријским јуришом на линију пехоте, које повратна двизања много непоредка, па дакле и несреће и штете приносе.

Низ стрељаца нетреба да буде јако удаљен од линије батаљона те да би не само у стању био, да се на овој развије без да буде поремећен, него такође и што се стрељци, који у дјество наступају, налазе увек у доношају трупа, које имају исто решити; иначе би успеси, које би први могли задобити, били без резултата, кад непријатељ, кога су стрељци одбили, и његове прве линије разтурили, имадне времена, да изнова уреди и построји своје врсте.

Природа терена решава на који би се начин имали стрелци поделити, и гди би се њиове резерве поставиле.

Стрељачке резерве врло су слабе, да би имале какве чврстоће и постојанства; и оне су по томе опредељене само, као што смо мало више напоменули, да подпомажу и скупљају по нужди и потреби стрељаца.

Услед тога резерве ове морају бити тако постављене, да небуду јако изложене непријатељској ватри, и да би могле брзо и лако подпомагати сабирати и смицати низ стрељаца, од чести или у целоме.

При одбрани, резерве стрељаца треба да заузму најкорисније тачке, оне, одакле би се могле понајдуже непр. насртају одупрети, него још и такве, одакле би могле највише непријатељу штете принети и свој ланац подпомагати, као и добру повратну линију осигурати моћи. Овакве би тачке биле на прем. иза насипа, ограде, зида, јаруге, иза узвишења каквог, иза дрва,

При образовању одељења за стрељачке резерве ваља се истих правила придржавати, као и при образовању одељења, која би имала стрељачки да дјествују.

Јачина резерва има се управљати по величини одпора, који могу ово или оно место или тачка да даду; али ни у ком слушају нетреба резерва да буде испод $\frac{1}{4}$ јачине стрељаца; већа резерва биће јака и даваће више извора за решавајући тренутак.

У **изпресецаном терену**, где је напад мање силан и жив, њиова јачина може спасти на $\frac{1}{4}$ док међу тим у **отвореној и јавној местности** она треба да буде најмање $\frac{1}{3}$.

Тело опредељено да стрељачки дјествује, треба да буде подељено на три одељења, прво саставља **резерву**, друго постављено пред њом, опредељено за подпомагање, подкрепљавање и смењивање стре-

лаца подпора; напоследку треће, у стрелце је развијемо пред другим; ово оделење покрива целу линију то је **стрељачки низ**.

Због тога што су стрелци опредељени да непријатеља оделитом ватром разоре а не са линијском (ускупном), то они несмеју никад остати у скупу, него се морају поделити тако, да између сваког од њих буде по више корака; најмање одстојање између њих треба да буде 4 метра или 6 корака за наш батаљон, који има 600 људи довољно је 30 људи да се у ланац разаспу те да покрију с фронта и с крила батаљон, који закриљују и из кога су, дакле $\frac{1}{3}$ чете; $\frac{1}{3}$ чете била би опет за подпору; а $\frac{1}{3}$ за резерву; дакле свега једна чета. То је врло важно правило, које се при образовању стрелчица и њиховом дјествовању у призрење узети мора.

Међутим само познавањем природе терена може се тачно одредити, да ли ће се низ стрељачки простирати пред целим фронтом, или само пред једном чести истога; требали да буде на овој тачки јачи но на оној, а тако исто и разна двизања, која би се у случају чинила, било за надступање, било за одступање.

Свако двизање у близини непријатеља, извршено, треба да буде закривено и фланкирано са стрелцима, било да ово двизање има за цел да се трупе престроје, из бојног поредка у колоне, или обратно.

Одбрану тачака, које заузимање позиције, главног тела чине немогућим, нетреба поверити стрелцима, него јаким оделењима пехоте, које се утврде на тим тачкама, у исто време кад и војска положај

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

В
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

WWW.UNILIB.BG

заузме; стрељце треба избацити напред само онда кад непосредно одма дјество наступа.

Ако стрељци, избачени напред, буду надвесном силом непријатеља принуђени да се повуку, то ће ду они учинити к резерви, која ће се развити да би се с њима заједно присајединила главном телу. Ако на-против, они гоне непријатеља нетребају никако напу-стити тачку, где им је казато да се зауставе; јер, они давши се у нерасудно гонење непријатеља, овај посљедњи мого би учинити једним лажним повратком, да падну у заседу; а њихова штета биће у толико осетљивија у овом случају, што би ослабили трупе с њима присаједињене, одпредељене за бранење поло-жаја; а то ће учинити моћи, да буде изгубљен (по-ложај).

Кад се стрељци немогу више подпомагати осим својом резервом нетреба их подкрепити на трошак бојног тела; јер се може лако представити, да се не-пријатељ, употребивши веће силе да принуди стрељце да своју позицију оставе, која је у тесној свези са оном главног тела, или била независна премда у ње-ном домашају, неће ограничити само да одбије стрељце, и да заузме једну тачку тучену са ватром трупе које заузимљу главну позицију, и на којој се неможе одр-жати, него да ће још марширати управо на ову по-зицију заузету са главним силама свог противника.

Предпоставимо, да се у овом стању ствари, тело, које се брани, подели у стрељце, да би бранило пред-лежећу местност: шта ће се догодити? ако неприја-тељ држи се у маси то он извесно неће имати муке да продре на једној тачки ове стрељачке линије, и да ће дакле без икаквих препона доћи у ову позицију.

УНИВЕРЗИТЕТСКА
БИБЛИОТЕКА

Али, кад би се стрељци на бројној линији скупили, пре него што би непријатељ могао један део од њих отерати, онда би њиова сила могла много боље бити употребљена за решавајући тренут. Ово смоказали односно на управљање, кога се треба при стрељцима држати, који заузимају какав одбранителни положај, које се и при нападној позицији да је аплицирати.

Кад се противничке линије доста приближе да би једно временом нападе, тиљерери треба да земаскирају (да уклоне маску, да отворе преглед) фронт линије својих трупа, да се поставе на њиова крила и да с њима сагласно у маси дјествују.

Свака трупа која се држи у маси, продреће увек стрељачку линију, јер разасути људи, који немају ни крила ни леђа покривена, ни подпомагани, и којих појединачна сила почива, на неколико метака и удара са самом пушком, немогу се држати као што то могу масе или линије батаљона, који налазе ослоне тачке у својим распоређењима; а то је немогуће при стрељачкој линији.

Због тога и треба стрељци, у колико је могуће више, да траже у природи терена накнаду користима које губе својим начином борбе, било кад би имали да нападају или бране једну позицију или да покривају крила једном маршу; они требају, у овим различитим случајима, да умеду избрати место, одакле би могли, покривени, узнемиравати и што је могуће више штете наносити непријатељу, чувајући се увек, да се никад јако неудале од тела, коме предходе, или коме сљедују.

Начин употреблења стрељаца увек је подвргнут природи терена на коме се ради, и распоређајима противника.

На прим. ако смо у **отвореној местности**, па само пехота има да противстане непријатељу, који има и кавалерију и артилерију, то би било опасно ту стрељце у дјество поставити, јер на подобном терену, стрељце би само један напад кавалериски могло бацити на линију батаљона, где би они непоредак произвели и тиме дали zgodну прилику непријатељу, да нападне ову линију с успехом.

У отвореној местности, где пехота дјествује против пехоте, и где се по које узвишење и неравност земље налази, стрељци су врло полезни; међу тим, нетреба их у великом броју употребљавати, и јако удаљавати од главног тела; иначе изложени су опасности да буду одсечени; у подобном терену само трупе у линији или у маси могу успешно дјествовати.

Што је терен **изпресецанији** то је zgodније за стрељце, јер помоћу јаруга, насипа, ровова, ограда, дрва, кућа..... они могу дуже времена ватру производити, док непријатељ обустављен овим препонама и другим местним тешкостима доспе, да их растера.

Нигде неби стрељци могли бити боље и корисније употребљени него у подобним теренима, који препречавају, или бар чине тегобним развијање колоне, које се налазе често принуђене да се поделе, да би досегле препоне, које им спречавају њихова дивизања; него, биле колоне на позицији или маршу, стрељци лако доспевају да их разбију, без да ове могу њима лако и најмање штете нанети. Међу тим, ако поред свију тешкости терена и ватре од тире-

љера управљене, колоне непрестано напредују, то се стрељци морају прикупити својим резервама, које се држе непрестано у домашају да их подпомогну. Ако, и по сједињењу стрељаца са својим резервама непријатељ би их опет к одступању принудио, стрељци се заустављају иза свију препона, који им подаје терен, и живо се одапиру пре, него се повуку на своје главно тело.

Кад је непријатељ **на маршу**, и стрељци су послани да га узнемиравају, ови стрељци треба да заседну иза ограда, палисада, кућа, шума, уопште иза свију места одакле би највише могли непријатељу шкодити и заустављати га; живу ватру просути на његов фронт и крила, а сабрати се ако би непријатељ у скупу напредовао, и изнова заузимају затим своје место, ако их на то опомену одељења изаслана њима против непријатеља.

У отвореној местности стрељци треба да буду колико је могуће изравњати; у испресецаном терену равнање се управља по природи терена.

Стрељци треба брзо да протрче отворене просторе, да би добили користне тачке; одакле би они могли производити ватру, без да буду јако изложени; и после неколико избацаја (метака) требају изнова да иду напред, те да би заузели друге тачке, које би им биле од равне користи.

Кад стрељци, који први марширају, сусретну позицију непријатељевоу, где је он у превази, они треба да се повуку и да почну борбу док им се неби присајединили и други стрељци да непријатеља отерају, да га опкољавају у узнемиравају на крилима док и резеве неби приспеле, те да непријатеља надбију.

Кад стрељци имају пред собом одкривене предње страже непријатељске, и које су само на малом одстојању од линије батаљона, ту се они зауставе, поделе се иза ограда оближњих и ровова, и непрестају чинити живу ватру на ову линију док главно тело неби приспело те да започне напад.

Правила којег се стрељци при **наступању** имају придржавати, иста су и вреде и онда кад ови заклањају **какво одступање**.

Кад год су стрељци принуђени да се повлаче, и наиђу на какву тачку, одакле би с користи могли ватру производити, треба ту да се зауставе, и окрену лице непријатељу, ако их врло живо гони, чувајући се при том да не изостану много од трупа, које марш они закриљују. Ако би било нужно, да би се овом телу дало времена да задобију какву користну позицију, требају стрељци на оној тачки, где се постављени налазе, дуже времена да противстану насртајима непријатељским, него што то правила прописују; дакле требало би у овом случају, резерве, које при одступању немају другог предмета, да подпомажу стрељце у најважнијим предлозима, заустављајући се с њима, и узимљу удео у одбрани тачке на којој би стрељци заустављени били, те да препрече непријатељу да их не одбије; ништа мање један део резерве остаје у скупу да би припомогао делова који би највећу нужду имали.

Кад стрељци имају проћи кроз **отворене местности** и када се могу бојати од изненадних напада непријатељеве кавалерије, то се они морају скупити и у маси држати, и у овом поредку да гле-

дају да се дочепају променљивог и изпресећаног терена, или да заузму какву удесну позицију.

Кад стрелци дођу пред какав **теснац**, који подаје само један или два проласка, слабије или јаче чуваних, они требају, у првом случају, у њега упасти **на силу брзо**, док међу тим други стрелци олакшавају и подпомажу овај напад пуцајући са тачака које фланкирају овај теснац; и кад је једном пролазак издјествован, резерва треба да притекне, прође кроз теснац, развије се, и заузме излазке ове, докле јој се колона неприближи; после она скупља стрелце и сљедује изнова њивим двизањима.

Ако су пролази јако заузети, стрелци се морају поделити на обе обале (стране) теснаца, и производе толико живостну ватру да би је могли продужити до доласка резерва, а тако исто и до доласка главне трупе овој резерви; по доласку ове посљедне (трупе) резерве треба да се сједине и да једно-времено нападну, са стрелцима који утрчавају у теснац, тачку, гди би требали да пробију.

Кроз опети теснац, ако околности зактевају, да би стрелци још више напред избачени били, резерве продуже марширати њима у помоћ.

Више изложена правила односила су се на прелазак кроз један теснац **наступајући**, али она могу тако исто вредити и за предазак кроз теснац при **одступању**. (НАСТАВИЋЕ СЕ.)

Разносач Војинов Милован отпуштен је и Војина ће одсад разносити Сима Агатоновић.
